

**PRIKAZI, OSVRTI, RECENZIJE
REVIEWS, CRITICAL
NOTICES, REFLECTIONS**

KRIŽ, TVOJ ŠTIT

PERO PAVLOVIĆ, *Križ, tvoj štiti*, Naklada DHK HB, Mostar, 2019.

Od svoje prve zbirke pjesama *Plavi svirač* objavljene 1979. godine Pero Pavlović do danas je objelodanio preko trideset stihozbirka uz brojne kritičke osvrte, prikaze te feljtonističko-esejističke priloge. Kao vrstan pjesnik zastupljen u mnogim antologijama i preveden na desetak stranih jezika dobio je više književnih nagrada i priznanja. Po struci biokemičar, a tijelom i dušom antejski oslonjen je na mediteransko tlo, osobito zgleđan u južno bilje svoga zavičaja i poetski nadahnut njegovom čarobnošću, tajanstvenom snagom ljekovitosti kao i mirisima, bojama i zvucima što se umilno prostiru kamenim dolinama pitomeći morski nepregled.

Tomu mediteranskom vrtu Pavlović se klanja, pjeva mu i iznalazi imena, ponekad i iz daleke prošlosti otkriva njegovo nazivlje, a zatim ga opisuje sanjajući s njim, a zauzvrat ono ga opominje, potiče, krijepi i zori u pjesmi.

Teško je naći i u našoj i u svjetskoj lirici da se neki pjesnik toliko posvetio ljekovitom južnom bilju kao što je to učinio Pero Pavlović. Zapravo, taj motiv mediteranskoga vrta svojevrsan je i rasadnik uspjeta stvaranja čarobnih svjetova, a pored ostaloga i uspjelih novotvorenica što se skladno i plodno šire cijelim pjesništvom ovoga florilegija.

Njegova posljednja zbirka *Križ, tvoj štiti*, naknadno objelodanjena, sastoji se od četiri dijela: *Neće tajna preko brda*, *Skamenjena suza*, *Premještati gore*, *Pjevat će tišina*, koji su tematsko-motivski srodni, osobito duhovnošću ispunjeni, živom vjerom opečaćeni, ljubavlju oplemenjeni, postojano okrenuti vječnosti koju obećaje i daje jedino svjetlost križa:

Križ

Nosim ga u srcu i riječi

On mi svijetli

Kad oslijepim

Zapravo, cijelu zbirku *Križ, tvoj štít* autor koncipira, otpočinja, ostvaruje, predaje i posvećuje znaku Križa kao jamstvu vječnoga života. U navedenoj pjesmi, čiji stihovi stoje kao *credo* ove zbirke, za Pavlovića u neuobičajenu haiku obliku (tri stiha i 11 riječi), a epigramski naglašena tona, izriče se nada „u izlaz“ i vjera u pobjedu logosa nad kaosom.

Inače, sama zbirka u svim ciklusima pretežito je ostvarena u formi soneta kojim se misaono potpuno, psihološki uvjerljivo i dirljivo predstavlja zemaljska „dolina suza“ i „križni put“ te potiče, obećava i na koncu i daruje svjetlost križa što obasjava pute, „premješta gore“ nudeći spas i „poslije svih nevera“ donosi „rođenje i život“.

Pavlović je ustrajno, nošen snažnom emocijom i zreloom mišlju, gradio i plodio svoj jezik, svoj lirski stih u kontekstu pjesme i pouzdano, oslonjen na prirodni dar, stvarao pjesmu po mjeri svoga srca i svoje domišljatosti uvijek tražeći odgovarajuće riječi za svoj doživljaj i dojam, poetski živo dajući slike pojava i stvari, a istodobno promatrajući sebe u tome svijetu, te stvarao pjesmu težeći skladu i punini.

Bez obzira na to što je u ovim pjesmama okrenut onostranosti koju obasjava svjetlost križa, ipak otkriva i volju za zemaljski život i čovjeka. Njegov interes za čovjeka i ljubav prema narodu pokazuje kako je taj „humanizam estetičan“ i da se ostvaruje istinskom umjetničkom kreacijom što je u suprotnosti s rušilaštvom, nasiljem i svim zlim postupcima.

Djelujući potican metaforom križa kao svojevrsna korelata njegova pjesništva, Pavlović je, unatoč svim znakovima prolaznosti, čvrsto uvjeren u misiju pjesnika, i, ne zaboravljajući živoga čovjeka i zemlju, piše pjesmu nastojeći joj dati znak trajnosti – pretvarajući prolaznost u vječnost – usklađeno stvarajući pjesmu sa svojim darom zapažanja, poimanja, osjećanja i, dakako, s vidnom umješnošću poetskoga oblikovanja.

ŠIMUN MUSA
simun.musa@gmail.com

IZNIMNO VRIJEDNO JEZIKOSLOVNO DJELO

MARIJA MUSA, *Hrvatski jezik u Bosni i Hercegovini u javnoj komunikaciji od 1945. do danas*, Školska naklada, Mostar, 2018.

U izdanju Školske naklade u Mostaru koncem 2018. godine objavljena je monografija *Hrvatski jezik u Bosni i Hercegovini u javnoj komunikaciji od 1945. do danas* autorice dr. sc. Marije Muse, izv. prof. Knjigu su recenzirali pok. akademik Marko Samardžija, dr. sc. Mile Mamić, red. prof. u miru, dr. sc. Ljiljana Stančić, izv. prof. i dr. sc. Mario Grčević, izv. prof.

Monografija obaseže 533 stranice teksta. Nakon „Predgovora“ (str. 7–8) i „Uvoda“ (str. 9–15) slijedi središnji dio monografije podijeljen u tri poglavlja naslovljena: 1. „Tradicija i suvremenost“ (str. 17–40), 2. „Položaj hrvatskoga jezika u javnoj komunikaciji u Bosni i Hercegovini od 1945. do 2005.“ (str. 41–66) i „3. Položaj hrvatskoga jezika u Bosni i Hercegovini u administrativnome i novinarsko-publicističkome stilu“ (str. 169–410), a potom poglavlje „Dokumenti, ustavne i zakonske odredbe o jeziku u Bosni i Hercegovini“ (str. 411–500), „Literatura“ (str. 501–514), „Izvori“ (str. 515), „Sažetak“ (str. 516–517), „Summary“ (str. 518–519), „Kazalo imena i pojmova“ (str. 521–529) te „Bilješka o autorici“ (str. 531–532).

U „Predgovoru“ autorica ističe da su nepovoljne društvene, političke i socioekonomske prilike u Bosni i Hercegovini rezultirale sustavnim zakidanjem prava i nijekanjem jezične posebnosti Hrvata unatoč tomu što su na zakonodavnoj razini bili ravnopravni s drugim narodima u toj državnoj zajednici. Ta je problematika, štoviše, bila i temom autoričine disertacije i drugih znanstvenih radova. Autorica nadalje obrazlaže koncept monografije govoreći zašto se usredotočila na raščlambu administrativnoga i novinarsko-publicističkoga stila, navodi izvore kojima se služila te ističe vidan nesklad ustavnopravnih rješenja i stvarne jezične uporabe te upozorava da će hrvatski jezik „izdržati sve kušnje i ovoga vremena te ostati jedinstven jezik hrvatskoga naroda“ samo ako se bude

---

vodila sustavna skrb o njemu, „tj. promišljena jezična politika i planiranje njegova statusa“.

Temeljna je zadaća ove monografije, koja se temelji na sociolingvističkome pristupu, prema autoričnim riječima iz „Uvoda“, istraživanje položaja hrvatskoga jezika u javnoj komunikaciji u Bosni i Hercegovini od 1945. do danas. Autorica podsjeća na tegoban život Hrvata od samoga dolaska na te prostore, tuđinsku vlast, bespoštedno ekonomsko izrabljivanje, političku obespravljenost, nestabilne granice i drugo što je u konačnici utjecalo i na labilnost jezičnih granica. Navodi poimence sve izvore kojima se služila kao i pravne akte kojima je određen položaj hrvatskoga jezika u Bosni i Hercegovini. Rezultati istraživanja potvrdili su autoričinu pretpostavku o isključenosti hrvatskoga jezika iz službene – javne komunikacije od 1945. do 1990. godine i pretpostavku o različitu odnosu javnih službi prema hrvatskoj standardnojezičnoj normi nakon devedesetih godina 20. stoljeća. Zapazila je i izrazitu neodgovornost javnih službi na svim razinama pri objavi tekstova na hrvatskome jeziku na mrežnim stranicama državnih i općinskih tijela odnosno javnih ustanova (niz gramatičkih i leksičkih odstupanja od norme) nakon 2002. godine, unatoč tomu što je te iste godine donesena odluka o konstitutivnosti triju naroda na prostoru cijele BiH, a time i odluka o ravnopravnosti triju jezika. Slična je praksa utvrđena i u novinarsko-publicističkome stilu. Kontinuitet i dosljednost u uporabi hrvatskoga jezičnog standarda utvrđeni su jedino u vjerskim publikacijama *Dobri pastir* i *Kršni zavičaj*. Od 1990. do 2005. godine situacija je bitno drugačija i u društvu i u jeziku pa se tako, primjerice, tiskaju posebna izdanja *Slobodne Dalmacije* i *Večernjega lista* za BiH „s rubrikama iz gospodarskoga, društvenoga, političkoga, kulturnoga i drugih vidova života na tome području“. U Mostaru na hrvatskome jeziku do danas izlazi *Dnevni list*, dok u javnim RTV servisima (RTRS, FTV i BHT) hrvatski jezik nije ravnopravno zastupljen. U dnevnicima RTRS-a „nije zastupljen jer je Hrvata na području Republike Srpske vrlo mali broj“, a „informativni programi FTV-a i BHT-a, pak, svoju jezičnu politiku temelje na načelima prijeratnoga razdoblja pa je i jezik u njihovim dnevnicima neprepoznatljiv – tzv. *miks-jezik* koji bi trebao zadovoljiti komunikacijske potrebe različitih naroda“. Autorica

---

zaključuje da „hrvatski narod u Bosni i Hercegovini želi i treba imati svoje javne ustanove koje bi promicale kulturu i jezik hrvatskoga naroda (...) što se jamči Europskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (članak 10) svim slobodnim europskim narodima“.

Prvo od tri središnja poglavlja monografije naslovljeno „Tradicija i suvremenost“ sadrži dva potpoglavlja. Prvo se bavi zaslugama franjevača Bosne Srebrene u standardizaciji hrvatskoga jezika, „počevši od Matije Divkovića, preko Martića, Jukića i Kraljevića pa sve do onih koncem 19. stoljeća“, a drugo nominacijom jezika i statusom hrvatskoga jezika u 19. stoljeću i prvoj polovici 20. stoljeća – autorica se osvrće na najvažnije odluke o promjeni naziva i statusa službenoga jezika i pis(a)ma na području današnje Bosne i Hercegovine.

Drugo poglavlje „Položaj hrvatskoga jezika u javnoj komunikaciji u Bosni i Hercegovini od 1945. do 2005.“ obuhvaća također dva potpoglavlja. U fokusu je prvoga javna komunikacija i jezična politika, a drugoga sociolingvistički okvir u periodizaciji povijesti hrvatskoga jezika. U drugome se potpoglavlju kronološki prikazuju jezična politika i nominacija jezika u Bosni i Hercegovini u tri razdoblja (1945. – 1967., 1967. – 1973. i 1973. – 1990.), razlike hrvatskoga i srpskoga jezika te sociopolitičke i kulturne prilike u Bosni i Hercegovini od 1990. do 2005. godine. Autorica podsjeća na najvažnije događaje, zaključke i odluke vezane za jezičnu politiku i nominaciju jezika u svakome od navedenih triju razdoblja (npr. *Peti kongres jugoslavenskih slavista* održan sredinom rujna 1965. godine u Sarajevu, *Pismo sedmorice književnika* objavljeno u sarajevskome *Oslobođenju* 29. siječnja 1971., *Mostarsko savjetovanje* održano od 22. do 24. listopada 1973.) te navodi razlike hrvatskoga i srpskoga jezika na (morfo)fonološkoj, morfološkoj, naglasnoj i leksičkoj razini, objašnjava ih i detaljno oprimjeruje, a potom se usredotočuje na sociopolitičke i kulturne prilike u Bosni i Hercegovini od 1990. do 2005. godine odnosno na jezično zakonodavstvo i službene jezike, osvrće se na nazive jezika i status hrvatskoga jezika, posebice u županijskim zakonima o osnovnome i srednjem školstvu, na položaj hrvatskoga jezika u javnim medijima i na pravo na nacionalne medije.

Treće, najopsežnije poglavlje „Položaj hrvatskoga jezika u Bosni i Hercegovini u administrativnome i novinarsko-publicističkome stilu“ podijeljeno je u četiri potpoglavlja. U prvome potpoglavlju „Standardni jezik i višefunkcionalnost“ autorica podsjeća na bitne značajke standardnoga jezika te se usredotočuje na višefunkcionalnost kao jednu od njegovih odrednica i obrazlaže zašto se u knjizi posvećuje velika pozornost administrativnomu i novinarsko-publicističkomu stilu. Drugo potpoglavlje „Položaj hrvatskoga jezika u administrativnome funkcionalnom stilu“ bavi se raščlambom prikupljene građe različitih podstilova administrativnoga stila (u literaturi ih se navodi pet: zakonodavno-pravni, društveno-politički, diplomatski, poslovni i personalni). Kao izvor poslužili su tekstovi objavljeni u službenim glasilima na području Bosne i Hercegovine. Prikupljena građa razvrstana je prema periodizaciji u četiri razdoblja (1945. – 1967., 1967. – 1973., 1973. – 1990. i 1990. – 2005.), a potom su iscrpno raščlanjene leksičke, morfološke i sintaktičke značajke. Raščlamba leksičkih značajki započinje popisom izdvojenih leksema u službenim listovima po razdobljima, potom se izdvajaju i raščlanjaju primjeri leksema koji pripadaju različitim vrstama riječi i njihovi ekvivalenti na hrvatskome jeziku te nazivlje (internacionalizmi, sinonimija i antonimija, pleonazmi te kancelarizmi). Na kraju se usporedno navodi nekoliko primjera iz građe objavljene 2005. godine na bošnjačkome i hrvatskome jeziku. Dio poglavlja posvećen morfološkim osobitostima, među ostalim, sadrži popis najčešćih glagolskih imenica u službenim listovima od 1945. do 2005. uz napomenu o razlikama srpskih i hrvatskih inačica na fonološkoj razini, popis pridjeva uz napomenu o razlikama na fonološkoj i morfološkoj razini, raščlambu glagolskih oblika čija je uporaba ograničena na prezent, perfekt i futur prvi itd. Potpoglavlje zaključuje dio posvećen sintaktičkim značajkama raščlanjene građe. U trećem potpoglavlju „Položaj hrvatskoga jezika u Bosni i Hercegovini u novinarsko-publicističkome funkcionalnom stilu“ (str. 246–378) autorica sustavno i pomno raščlanjuje jezične osobitosti tekstova objavljenih u *Oslobođenju* i *Slobodi*, leksičke, fonološke i morfosintaktičke tijekom četiriju razdoblja, jezik vjerskih publikacija (kalendari *Dobri pastir* i *Kršni zavičaj*) i jezične značajke tekstova *Dnevnoga lista*, dok se

---

u četvrtome potpoglavlju „Jezik javnih RTV servisa“ utvrđuje „položaj hrvatskoga jezika u informativnim dnevnicima RTV servisa“. Raščlanjeno je po šest dnevnika RTRS-a, FTV-a i BHT₁ emitiranih od 1995. do 2005. godine. Izdvojene su „jedinice koje pripadaju općem leksiku jednoga od triju službenih jezika u Bosni i Hercegovini, zatim neki žurnalizmi, internacionalizmi i posebno nazivlje“, a autorica se osvrnula i na neka ekspresivna sredstva svojstvena televizijskomu novinarskom žanru te zaključila da „hrvatski jezik u usporedbi s bošnjačkim i srpskim nije ravnopravno zastupljen u programskoj politici tih televizija“ odnosno da „uporaba jezika na televiziji izaziva ogorčenje Hrvata jer hrvatski jezik u tome mediju ne samo da nije ravnopravan, već je diskriminiran; u Republici Srpskoj povlašten položaj i potpunu dominaciju ima srpski jezik, a u Federaciji Bosne i Hercegovine u istome je položaju bošnjački jezik“.

Nakon iscrpne raščlambe prikupljene građe i utvrđivanja jezičnih osobitosti administrativnoga i novinarsko-publicističkoga stila slijedi poglavlje „Dokumenti, ustavne i zakonske odredbe o jeziku u Bosni i Hercegovini“ u kojemu se donose preslike četrdesetak različitih dokumenata, zatim popis literature koji sadrži više od 200 bibliografskih jedinica, a nakon toga slijedi popis navedenih izvora. Na kraju su kazalo imena i pojmova te kratka bilješka o autorici.

Oslikavajući položaj hrvatskoga jezika u Bosni i Hercegovini u posljednjih sedamdesetak godina, monografija *Hrvatski jezik u Bosni i Hercegovini u javnoj komunikaciji od 1945. do danas* predstavlja vrijedan prinos hrvatskomu jezikoslovlju. Taj plod višegodišnjega rada iscrpno i argumentirano prikazuje jezičnu situaciju u Bosni i Hercegovini u kojoj su Hrvati jedan od tri konstitutivna naroda, a hrvatski jezik jedan od tri službena jezika. Autorica je, kako se ističe u recenziji pok. akademika Marka Samardžije, sustavno raščlanila opsežnu građu pozorno prikupljenu iz reprezentativnih pisanih, a dijelom i iz govorenih izvora na leksičkoj, morfološkoj, sintaktičkoj i frazeološkoj razini zahvaljujući čemu „sada raspoložemo provjerivim dokazima za argumentiran razgovor o iznimno nepovoljnu položaju hrvatskoga jezika“ u službenoj javnoj komunikaciji u toj državi. Iscrpna raščlamba vrela i sekundarne literature

---

rezultirala je spoznajama koje su popunile veliku istraživačku prazninu, ukazale na niz specifičnih problema kada je riječ o položaju hrvatskoga jezika u BiH, ali i nagovijestile potrebu promišljanja o njegovoj budućnosti u zemlji u kojoj se prema popisu stanovništva iz 2013. godine 15,43 % stanovnika izjašnjava Hrvatima.

Autorici valja odati priznanje na sustavnu, ustrajnu i studioznu znanstvenom radu kao i na uloženu trudu pri prikupljanju opsežne građe raščlanjene u ovoj monografiji za kojom će nesumnjivo posegnuti ne samo sociolingvisti i jezikoslovci koji se bave jezikoslovljem, osobito novijom poviješću hrvatskoga jezika, nego i širi krug zainteresiranih čitatelja (nefilologa) koji se zanimaju za povijest i položaj hrvatskoga jezika u Bosni i Hercegovini u kojoj su Hrvati konstitutivan narod, a hrvatski jezik službeni jezik ravnopravan s druga dva službena jezika.

MARIJANA BAŠIĆ
marijana.basic.zd@gmail.com

METAMORPHOSES OF CULTURE

Tonči MATULIĆ, *Metamorphoses of Culture. A Theological Discernment of the Signs of the Times against the Backdrop of Scientific-Technical Civilization*, Lit Verlag GmbH&Co. KG Wien, 2018.

The book has been originally published by *Glas Koncila* in Zagreb in 2008 and it has reprinted three times by the same publisher in less than a year. It has been now translated in English and published in November 2018 by *Lit Verlag GmbH&Co. KG Wien*, as a part of the project *Theology East – West European Perspectives*, which is edited by Prof. Janez Juhant (University of Ljubljana) and Prof. Albert Franz (University of Dresden).

In the opening pages of the book the reader will find the table of contents with titles of parts and chapters, the foreword of the author, and the introduction. The book has been divided into seven (7) parts and thirty (30) chapters. At the end of the book there is the conclusion, the index of names, and the notes on texts in the book. The book contains 677 pages.

Undoubtedly, this capital theological work demands concentrated reading of extremely complex topics that the author discusses, starting from a theological discernment and reading of the signs of the times. The theological perspective that the author assumes is built on the documents of the Second Vatican Council and guided by post-conciliar theology, read in the key of complex metamorphoses of theology, the Church, culture, consciousness, scientific-technical consciousness, bio-ethical challenges as a sign of the times, and spiritual consciousness as a sign of the times. The key thesis from which the author starts is certainly the term signs of the times. Its source is to be found in the heart of the Gospel and the proclamation of the Kingdom of God as the proof that God is present in the history and time. Furthermore, he demands conversion and the awareness of the eschatological dimension that is irrevocably related to contingency and the incarnation of Jesus Christ

---

in whom the work of salvation of the human being and the world begins. The author demonstrates that the Council follows the footsteps of reading and recognising the signs of the times, which demands new consciousness, mentality, and culture. In this way, Christians can respond to challenges of today's world and recognise signs of God's activity in the world.

Thus, in an original and systematic theological reflection on key topics, the author offers a diagnosis of consciousness of the contemporary human being and of the spiritual situation of the times, which are indispensable for theologians and for the proclamation of the Gospel. This amounts to a profound understanding of complex contemporary phenomena and metamorphoses that are influenced by the instrumental reason and, in turn, exert their influence (today more than ever before) on consciousness, mentality, culture, and spirituality of the human being. In the last few centuries, Christian anthropology has been found wanting, not entirely adequate, and struggling with an attempt to provide an integral image of the human being and the world. In that regard, T. Matulić's efforts in this book can be classified as a profound contribution to constructing a new synthesis of the human being, inspired by the Second Vatican Council. Thus, the author grapples with those deeper and more complex metamorphoses of the human being that are taking place in the very heart of „being human“ and in his/her power of knowledge and moral activity.

ANTE BEKAVAC
antebekavac@gmail.com

DESIGN THINKING ZA NEDIZAJNERE

VEDRAN ANTOLJAK – MIROSLAV KOSVIĆ, *Design thinking za nedizajnere: kako riješiti poslovne probleme i uspješno inovirati*, Školska knjiga – Sense savjetovanja, Zagreb, 2018., 161 str.

Knjiga *Design thinking za nedizajnere: kako riješiti poslovne probleme i uspješno inovirati* u izdanju Školske knjige i Sense savjetovanja pionirsko je djelo u Republici Hrvatskoj koje predstavlja metodu rješavanja poslovnih problema te je jedan od ključnih alata u upravljanju ljudskim mogućnostima. Osim toga, pomaže otkriti kreativnost u svakome pojedincu i vještinu tako važnu za poticanje inovacija, ističe se u „Predgovoru“ koji potpisuju Oliver Kempkens i Goran Radman. Knjiga je podijeljena u dva dijela i šest poglavlja: u prvome se dijelu čitatelju otkriva i približava što je *design thinking*, a u drugome se dijelu predstavlja metodologija i tehnike njegove provedbe (usp. 2018, 14, 15).

Polazeći od osnovnih pojmova, autori u prvome poglavlju „Osnovne odrednice metodologije design thinking“ podsjećaju na promjenu paradigme u dizajnu i njegovu okretanju čovjeku, tzv. participativnomu dizajnu koji ima kratkoročne i dugoročne koristi (usp. 2018, 25). Suradnički dizajn nastoji pomoći ljudima u suočavanju i promjenama unutar radnoga okružja nastalima zbog uvođenja novih tehnologija (usp. 2018, 31). U drugome poglavlju „Razlog primjene koncepcije design thinking“ autori pokazuju kako su menadžeri u zadnjih trideset godina uglavnom bili orijentirani na osmišljavanje poslovnih planova kao i na organizacijsko restrukturiranje (usp. 2018, 41), a većina menadžera u raznim sferama okreće se interakciji, što je prikazano na primjeru desetak studija slučaja. No, *design thinking* može doći i u kombinaciji s ostalim tradicionalnim metodama, ističe se u trećem poglavlju „Kombinacija tradicionalnog poslovanja i pristupa design thinking“. I dok je poslovni pristup racionalan, objektivan, traži trenutno rješenje problema i oslanja se na analitičnost, dizajnerski je pristup emocionalan, motiviran željom za promjenom, traži dugoročna rješenja, izradu prototipova te njihova

---

prepravljajna (usp. 2018, 58, 59). Koncept *design thinking* pomaže u rješavanju brojnih poslovnih izazova, a autori ističu i važnost koncepta *storytellinga* kako u internoj tako i u eksternoj komunikaciji s ciljem povezivanja zaposlenika oko zajedničkih vrijednosti. Strateško planiranje vodi lakšemu predviđanju poslovnih izazova u čijem učinkovitom upravljanju pomaže razumijevanje promjena. Vrijednost je za korisnika pod utjecajem brojnih čimbenika (identificiranje relevantnih čimbenika, utvrđivanje percepcije ključnih korisnika, identificiranje razine promjene, organiziranje radionica) (usp. 2018, 72). Korisničko iskustvo može se stvarati kako bi se jedna marka razlikovala od druge i kako bi se stvarala konkurentska prednost. Kreativnost ne mora nužno biti svakodnevni dio organizacijske kulture, već može doći u fazama kroz brojne eksperimentalne metode, upozoravaju autori (usp. 2018, 81). U četvrtome poglavlju „Deset načela pristupa *design thinking* za definiranje poslovnog upravljanja“ autori analiziraju svaki od njih: „1) usmjerenost na djelovanje, 2) spremnost na promjene, 3) usredotočenost na čovjeka, 4) dalekovidnost, 5) konstruktivnost procesa, 6) promoviranje empatije, 7) manja rizičnost, 8) pronalaženje smisla, 9) stvaranje nove dimenzije kreativnosti, 10) strateška konkurentska prednost“ (2018: 88, 89).

U središtu drugoga dijela knjige nalaze se metodologija i tehnike *design thinkinga*, pri čemu autori u petome poglavlju „Osnovna obilježja metodologije i tehnika *design thinking*“ donose komparativnu analizu dviju škola *design thinkinga* – Sveučilišta u Stanfordu i Sveučilišta u Potsdamu te Sveučilišta Viriginija, poslovne škole u Dardenu. Tako, primjerice, koncept *design thinkinga* prema školi u Dardenu polazi od četiriju faza tražeći odgovore na sljedeća pitanja: Što je?, Što ako?, Što očarava? te Što funkcionira? (usp. 2018, 98). Nadalje, čitateljima je prikazano deset alata *design thinkinga* praćenih brojnim studijama slučaja u kojima su sudjelovali autori koristeći pritom brojne tehnike: vizualizacija, mapiranje korisničkoga iskustva, analiza lanca vrijednosti, mentalne mape, oluja ideja, razvoj koncepta, testiranje pretpostavki, brzo prototipiziranje, zajedničko stvaranje s korisnikom te testno lansiranje (usp. 2018, 108 – 114). Drugi model, stanfordski, o čemu se više govori u šestome poglavlju „Metodologija: HPI School of design na Sveučilištu u Stanfordu“,

---

polazi od empatije kao jedne od najvažnijih komunikacijskih vještina koja doprinosi stvaranju inovativnih rješenja. Autori navode primjere dizajniranja rješenja problema, ali i proizvoda dizajniranih s empatijom i bez nje. Također, govori se o definiranju izazova, procesu razvoja ideja za korisnike, njihovu prototipiziranju te konačno i testiranju.

Najveća je snaga knjige u brojnim primjerima iz prakse (kampanjama koje su se urezale u pamćenje), a koji pomažu čitateljima u razumijevanju znanstvenoga i stručnoga teksta. Iako ima sve odlike tipična ekonomskog djela, knjiga je svojevrsni vodič za poticanje osobne promjene lidera, zatim za provedbu promjena u organizaciji kao i u jačanju kreativnosti kod zaposlenika, ali i vodstva. Iako je prva impresija kako je riječ o laicima potpuno kompleksnoj tematici, stvarnost nas demantira jer u posljednje vrijeme *design thinking* postaje obvezan kolegij na brojnim visokoškolskim ustanovama. Naime, obuhvaća i stvarne probleme u poslovnome okruženju kao što su traženje odgovora na pitanje kako osmisлити odgovarajuću komunikacijsku strategiju, kako pronaći rješenje problema te koja je uloga empatije u upravljanju promjenama. Vizualno dojmljiva s istaknutim ključnim riječima na marginama za lakše pamćenje, zanimljivim ilustracijama te sadržajno dobro strukturirana, samo su neki od pridjeva kojima bismo mogli opisati navedeno djelo. Knjiga je nezaobilazno štivo za akademsku zajednicu, za sve koji žele saznati više o *design thinkingu* i tehnikama njegove primjene u svakodnevnome poslovanju, zatim o menadžmentu tvrtki kao poticaju boljoj organizaciji posla, ali i za sve koji rade u komunikacijskoj i marketinškoj industriji te žele osvijestiti vlastite kreativne potencijale.

TANJA GRMUŠA
tanja.grmusa@pvzg.hr

IN MEMORIAM

Radoslav Katičić

(1930. – 2019.)

Akademik Radoslav Katičić, veliki hrvatski jezikoslovac koji je osobito zaslužan u djelovanju Zagrebačkoga lingvističkog kruga kao i za razvoj strukturalne lingvistike i niza modernih jezikoslovnih teorija i metoda, preminuo je 10. kolovoza 2019. u Beču u devedesetoj godini života.

Bio je osobito cijenjen sveučilišni profesor i izniman intelektualac koji se odlikovao renesansnom širinom interesa, bistrinom uma, znanstvenom inventivnošću i dosljednošću, svježinom duha, misaonom logičnošću iznalaženja prikladnih postupaka u kreaciji samosvojnih i univerzalnih znanstvenih prinosa, osobito vrijednih i na domaćoj – nacionalnoj jezikoslovnoj sceni kao i na svjetskome filološkom planu.

Rodio se 3. srpnja 1930. u Zagrebu gdje je završio osnovnu školu i klasičnu gimnaziju, a nakon završena fakulteta njegov rad jezikoslovca, znanstvenika i profesora bio je uglavnom povezan za Filozofski fakultet u Zagrebu, sve dok se 1977. nije preselio u Beč kao redoviti profesor slavenske filologije na sveučilištu. Naime, na Sveučilištu u Zagrebu diplomirao je klasičnu filologiju 1954., a pet godina poslije (1959.) doktorirao tezom *Pitanje jedinstva indoeuropske glagolske fleksije*.

Radio je kao asistent na Katedri za indoeuropsku poredbenu lingvistik, zatim predaje paleobalkansku lingvistiku i sanskrt te poredbenu indoeuropeistiku. Docent je postao 1961., izvanredni profesor 1966., a redoviti profesor 1972.

Na Filozofskome fakultetu u Zagrebu Katičić je osnovao studij opće lingvistike i indologije i sve do odlaska u Beč bio je pročelnikom Odsjeka za opću lingvistik i orijentalne studije.

Redoviti član HAZU, u Razredu za filološke znanosti, postao je 1986. godine, a također je i akademik Austrijske akademije znanosti, Europske akademije znanosti, dopisni član ANU BiH, Norveške akademije znanosti te Kosovske akademije znanosti i umjetnosti.

Akademik Katičić bio je predsjednik Vijeća za normu hrvatskoga standardnog jezika od osnutka 2005. pa sve do njegova ukidanja 2012. godine. Osobito je bitno u povijesti hrvatskoga jezika što je bio djelatan, odlučan i ustrajan suautor i potpisnik *Deklaracije o nazivu i položaju hrvatskog književnog jezika* iz 1967. godine.

Akademik Katičić bavio se brojnim temama idoeuropeistike, slavenskoga i hrvatskoga jezikoslovlja, a osobito sintaksom te poviješću hrvatskoga jezika. Vrlo uspješno proučavao je slavensku mitologiju koristeći odabranu literaturu, osobito iz područja filologije, povijesti i arheologije. Znanstveničkom ingenioznošću svoga istraživačkog postupka vrlo domišljato, uvjerljivo i logično otkrivao je elemente baltoslavenske, pretkršćanske religije i mitologije što je vrlo važno za upoznavanje i razumijevanje daleke duhovne baštine Hrvata koja je djelimice vidljiva i danas očitujući se u različitim toponimima, hidronimima, oronimima itd.

Svojim radom, poglavito u povijesti jezika, dokazuje kako je hrvatska novoštokavska standardizacija započela puno prije preporodnoga doba, posebice ukazujući na tisućgodišnji kontinuitet hrvatskoga jezika i pritom naglašavajući spomenutu pretpreporodnu epohu 17. i 18. stoljeća kada je na svojevrsan način otpočeo proces standardizacije hrvatskoga jezika uspostavljajući svoju neprekinutu okomicu počevši od Jadranskoga mora, tj. Dalmacije, preko Hercegovine, Bosne i Slavonije do Mađarske.

Moglo bi se reći kako su hrvatskoj jezičnoj matici pravo jamstvo vitalnosti, autonomnosti, a i dokaz historičnosti tri narječja (čakavsko, štokavsko i kajkavsko) koja poput nepresušnih izvora bez prekida od srednjega vijeka do danas krijepe tu rijeku znajući da njezino bujanje i opadanje, njezino krivudanje i osciliranje ne dovode u pitanje njezinu osobitost, tj. njezinu „trojednu bit“, već predstavljaju bogatstvo i snagu njezina razvoja, što je glavni zaključak akademika Katičića.

Akademik Katičić autor je brojnih knjiga, preko četiri stotine članaka, eseja, recenzija i drugih djela. Kao glavna djela mogu se navesti *Osnovni pojmovi suvremene lingvističke teorije* (1967.), *Jezikoslovni ogledi* (1971.), *Stara indijska književnost* (1973.), *Prilog općoj teoriji poredbenog jezikoslovlja* (1979.), *Sintaksa hrvatskoga književnog jezika* (1986.; 2. izd. 1991.; 3. izd. 2002.), *Novi jezikoslovni ogledi* (1986.; 1992.), *Litterarum studia* (1998.), *Na kroatističkim raskrižjima* (1999.), *Božanski boj: tragovima svetih pjesama naše pretkršćanske starine* (2008.), *Zeleni lug* (2010.), *Gazdarica na vratima* (2011.), *Vilinska vrata* (2014.) i *Naša stara vjera* (2018.) idr.

Profesor Katičić odgojio je mnogo studenata, među njima i više vrtnih jezikoslovaca, darovao nam brojna i važna filološka djela bez kojih bi bilo teško nastaviti lingvistička istraživanja, a uz to podigao je na visoku razinu javnu riječ, dijalog i raspravu o jeziku, učinivši i taj postupak relevantnim i zanimljivim, produhovljen neposrednim dodirima različitih motrišta, postupak koji je njegovom zaslugom trebao voditi snošljivo, logičnu, istinitu i znanstveno relevantnu cilju.

ŠIMUN MUSA
simun.musa@gmail.com